

Sygn. VUa 2/15

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 26 maja 2015 roku

Sąd Okręgowy – Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Piotrkowie Trybunalskim,

Wydział V w składzie:

Przewodniczący: SSO Magdalena Marczyńska

Sędziowie: SSO Agnieszka Leżańska

SSR del. Urszula Sipińska-Sęk (spr.)

Protokolant: st.sekr.sądowy Marcelina Machera

po rozpoznaniu w dniu 26 maja 2015 roku w Piotrkowie Trybunalskim

na rozprawie

sprawy z wniosku P. Z. (1)

przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddział w T.

o zasiłek pogrzebowy

na skutek apelacji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddział w T.

od wyroku Sądu Rejonowego w Piotrkowie Tryb. IV Wydziału Pracy i Ubezpieczeń Społecznych z dnia 26 listopada 2014r. sygn. IV U 184/14

uchyla zaskarżony wyrok , znosi w całości postępowanie przed Sądem I instancji i przekazuje temu Sądowi sprawę do ponownego rozpoznania i rozstrzygnięcie o kosztach postępowania apelacyjnego.

Sygn. akt V Ua 2/15

UZASADNIENIE

Decyzją z dnia 6 czerwca 2014 roku w sprawie nr(...) (...) Zakład Ubezpieczeń Społecznych – Oddział w T. nakazał wnioskodawcy P. Z. (1) zwrot nienależnie pobranego zasiłku pogrzebowego po zmarłym R. C. w kwocie 4.000,00 zł.

Pismem z dnia 12 czerwca 2014 roku wnioskodawca P. Z. (1) wniósł o zmianę decyzji podnosząc, iż wykonał usługę pogrzebową na zlecenie osoby uprawnionej do otrzymania zasiłku pogrzebowego, która upoważniła go do odbioru tegoż zasiłku.

W odpowiedzi na odwołanie z dnia 11 lipca 2014 roku Zakład Ubezpieczeń Społecznych wniósł o oddalenie odwołania podnosząc, iż zaskarżona decyzja jest prawidłowa.

Wyrokiem z dnia 26 listopada 2014 roku wydanym w sprawie sygn. akt IVU 184/14 Sąd Rejonowy w Piotrkowie Trybunalskim zmienił zaskarżoną decyzję w ten sposób, że zwolnił wnioskodawcę P. Z. (1) od obowiązku zwrotu pobranego zasiłku pogrzebowego po zmarłym R. C. w kwocie 4.000 złotych.

Sąd Rejonowy ustalił, że P. Z. (1) jest właścicielem zakładu (...) we W.. W dniu 12 lutego 2014 roku zmarł R. C..

W dniu 13 lutego 2014 roku K. O., córka zmarłego wniosła o wypłatę zasiłku pogrzebowego. Wraz z wnioskiem K. O. złożyła upoważnienie dla zakładu (...) we W. do przedłożenia w jej imieniu wniosku wraz z wymaganymi dokumentami. W piśmie wskazała, iż prosi o przekazanie zasiłku pogrzebowego na konto zakładu (...) we W..

Pogrzeb zmarłego R. C. odbył się w dniu 14 lutego 2014 roku.

W dniu 18 lutego 2014 roku zmarła K. O..

W dniu 21 lutego 2014 roku do Zakładu Ubezpieczeń Społecznych wpłynął wniosek o wypłatę zasiłku pogrzebowego po zmarłej K. O..

W dniu 26 lutego 2014 roku zasiłek pogrzebowy po zmarłym R. C. został wypłacony na konto Zakładu (...) wnioskodawcy.

Przy tak ustalonym stanie faktycznym Sąd Rejonowy uznał odwołanie za uzasadnione.

Zgodnie z art. 77 ust. 4 ustawy o rentach i emeryturach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych zasiłek pogrzebowy przysługuje w razie śmierci członka rodziny osoby pobierającej emeryturę lub rentę.

Biorąc pod uwagę treść zarzutów ZUS kluczowym dla rozstrzygnięcia sprawy miała ocena oświadczenia K. O. załączonego do wniosku o wypłatę zasiłku pogrzebowego.

Dokonując oceny treści tego oświadczenia Sąd Rejonowy wziął pod uwagę, iż między K. O. a P. Z. (1) zawarta została umowa, zgodnie z którą wnioskodawca zobowiązał się do przygotowania i przeprowadzenia ceremonii pogrzebowej po zmarłym R. C., a K. O. do zapłaty kwoty 4.000,00 zł.

W związku z zawartą umową K. O. upoważniła P. Z. (1) do złożenia wniosku i wymaganej dokumentacji. Było to pełnomocnictwo szczególne do dokonania konkretnej czynności i wraz z jej wykonaniem wygasło. Czynność ta została wykonana przez P. Z. (1) w dniu 13 lutego 2014 roku.

Wraz z upoważnieniem w oświadczeniu K. O. zawarto adnotację, iż prosi ona o przekazanie zasiłku pogrzebowego na konto zakładu (...) we W..

Konstrukcja powyższego zapisu wskazywała, w ocenie Sądu Rejonowego, iż wniosek K. O. nie mieścił się w granicach udzielonego pełnomocnictwa, a był w istocie poinformowaniem ZUS o dokonanej cesji środków pieniężnych z przysługującego ubezpieczonej świadczenia na rzecz wnioskodawcy jako zapłaty za wykonaną usługę.

Cesja wierzytelności, inaczej zwana przelewem, to umowa skutkująca zmianą osoby uprawnionej do żądania wykonania zobowiązania. Cesję regulują artykuły 509-516 kodeksu cywilnego. Zasadą prawa cywilnego jest możliwość zmiany wierzyciela bez zgody dłużnika. Możliwość taka wynika z art. 509 k.c. Zmiana taka odbywa się na podstawie umowy przenoszącej wierzytelność na osobę trzecią - umowy przelewu (cesji) wierzytelności. Strony takiej umowy nazywane są cedentem (strona zbywająca wierzytelność) i cesjonariuszem (strona nabywająca wierzytelność).

Uznanie, iż między K. O., a wnioskodawcą doszło do zawarcia umowy cesji było o tyle istotne, iż umowa ta pozostała skuteczna i wykonalna po śmierci cedenta, bowiem w przypadku braku odmiennych regulacji w treści umowy do przelewu dochodzi w chwili zawarcia umowy.

Dlatego też Sąd Rejonowy stwierdził, że wnioskodawca był uprawnionym do odbioru środków pieniężnych z tytułu zasiłku pogrzebowego po zmarłym R. C..

Mając powyższe na uwadze Sąd na podstawie art. 47714 § 1 kpc zmienił zaskarżoną decyzję w ten sposób, że zwolnił P. Z. (1) od obowiązku zwrotu pobranego zasiłku pogrzebowego po zmarłym R. C. w kwocie 4.000,00 zł.

Powyższy wyrok w całości zaskarżył apelacją organ rentowy zarzucając mu:

1. naruszenie prawa procesowego, tj.:

- art. 233 §1 w zw. z art. 245 k.p.c, poprzez błędną ocenę materiału dowodowego zgromadzonego w sprawie, w tym w szczególności dokumentu - (...) z dnia 13.02.2014r. oraz wynikającej z niego treści i uznanie, iż między K. O. a wnioskodawcą doszło do zawarcia umowy cesji środków pieniężnych, tj. kwoty przysługującego jej zasiłku pogrzebowego na rzecz wnioskodawcy jako zapłaty za wykonaną usługę pogrzebową, podczas gdy pomiędzy K. O. a wnioskodawcą nie doszło do zawarcia umowy cesji, natomiast K. O. upoważniła jedynie zakład (...). P.H.U. (...), na mocy pełnomocnictwa, do złożenia w jej imieniu wniosku o zasiłek pogrzebowy po zmarłym ojcu -R. C. oraz do jego pobrania,

2. naruszenie prawa materialnego, a mianowicie:

- art. 95 i n. k.c, w tym w szczególności art. 101 §2 k.c, poprzez ich niezastosowanie i uznanie, iż K. O. udzieliła pełnomocnictwa P. Z. (2) jedynie do złożenia wniosku o zasiłek pogrzebowy i pełnomocnictwo to wygasło w dniu 13.02.2014r., natomiast przekazanie kwoty zasiłku pogrzebowego na rachunek wnioskodawcy nie było objęte pełnomocnictwem i uprawnienie to nie wygasło z dniem śmierci K. O., natomiast stanowiło przedmiot umowy cesji zawartej pomiędzy K. O. i wnioskodawcą, która pozostaje skuteczna i wykonalna po śmierci cedenta, podczas gdy pełnomocnictwo udzielone wnioskodawcy przez K. O. do złożenia wniosku o zasiłek pogrzebowy i jego pobrania wygasło z dniem śmierci K. O., tj. 18.02.2014r.,

- art. 509 i n. k.c, poprzez ich błędne zastosowanie i uznanie, że między K. O. a wnioskodawcą doszło do zawarcia umowy cesji środków pieniężnych, tj. kwoty przysługującego jej zasiłku pogrzebowego na rzecz wnioskodawcy jako zapłaty za wykonaną usługę pogrzebową, podczas gdy pomiędzy K. O. a wnioskodawcą nie doszło do zawarcia umowy cesji, natomiast K. O. upoważniła jedynie zakład (...). P.H.U (...), na mocy pełnomocnictwa, do złożenia w jej imieniu wniosku o zasiłek pogrzebowy po zmarłym ojcu - R. C. oraz do pobrania tego zasiłku,

- art. 77 ust. 4 ustawy z 17.12.1998r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (Dz.U. z 2013r., poz. 1440, ze zm.), poprzez jego niezastosowanie i mimo, iż z tytułu śmierci R. C. został wypłacony zasiłek pogrzebowy osobie uprawnionej - córce zmarłej K. M. O. (w ramach niezrealizowanego świadczenia), ustalenie, że zasiłek ten przysługuje również wnioskodawcy, podczas gdy z tytułu śmierci jednej osoby przysługuje tylko jeden zasiłek pogrzebowy,

- art. 78 ust. 1 w zw. z art. 136 ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych, poprzez ich niezastosowanie i przyjęcie, że osobą uprawnioną do wypłaty zasiłku pogrzebowego jest wnioskodawca, podczas gdy zasiłek ten przysługiwał K. O. - osobie, która pokryła koszty pogrzebu, a w związku z jej śmiercią został wypłacony córce - M. O.,

- art. 138 ust. 1 i 3 ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych, poprzez ich niezastosowanie i uznanie, iż zasiłek pogrzebowy wypłacony wnioskodawcy był świadczeniem należnym, bowiem został wypłacony wnioskodawcy - uprawnionemu do odbioru środków pieniężnych z tytułu zasiłku pogrzebowego po zmarłym R. C., podczas gdy sporny zasiłek pogrzebowy jest świadczeniem nienależnie pobranym przez wnioskodawcę jako wypłaconym z przyczyn niezależnych od organu rentowego osobie innej niż uprawnionej i jako taki winien zostać zwrócony przez wnioskodawcę.

Wskazując na powyższe zarzuty wnosił o zmianę zaskarżonego wyroku

i oddalenie odwołania, ewentualnie o uchylenie zaskarżonego wyroku

i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania.

Na rozprawie w dniu 26 maja 2015 roku pełnomocnik wnioskodawcy wnosił o oddalenie apelacji.

Sąd Okręgowy dodatkowo ustalił co następuje:

W dniu 9 lipca 2014r. Zakład Ubezpieczeń Społecznych wypłacił M. O. wnuczce zmarłego R. C. zasiłek pogrzebowy z tytułu jego śmierci (okoliczność bezsporna).

Sąd Okręgowy – Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych zważył co następuje:

Apelacja jest zasadna, choć niezależnie od podniesionych w niej zarzutów, z powodu stwierdzonej z urzędu nieważności postępowania, co czyni skutek w postaci uchylecia zaskarżonego wyroku i zniesienia w całości postępowania.

Stosownie do treści art. 378 § 1 k.p.c. Sąd drugiej instancji rozpoznaje sprawę w granicach apelacji, w granicach zaskarżenia zobowiązany jest jednak z urzędu brać pod uwagę nieważność postępowania.

Przyczyny nieważności postępowania określa w sposób wyczerpujący art. 379 k.p.c., wskazując w punkcie 5, że nieważność postępowania zachodzi jeżeli strona została pozbawiona możliwości obrony swoich praw.

Stronami w postępowaniu z zakresu ubezpieczeń społecznych zgodnie z art. 47711 § 1 k.p.c. są ubezpieczony, osoba odwołująca się od orzeczenia wojewódzkiego zespołu do spraw orzekania o niepełnosprawności, inna osoba, której praw i obowiązków dotyczy zaskarżona decyzja, organ rentowy, wojewódzki zespół do spraw orzekania o niepełnosprawności i zainteresowany. Zainteresowanym jest ten, czyje prawa lub obowiązki zależą od rozstrzygnięcia sprawy (art. 47711 § 2 k.p.c.). Zainteresowany nie jest adresatem decyzji i nie musi brać udziału w postępowaniu przed organem rentowym. Gdy jednak jego prawa i obowiązki zależą od ostatecznego wyniku sprawy, Sąd w stanie prawnym obowiązującym do dnia 19 marca 2015r., co dotyczy niniejszej sprawy, był zobligowany wezwać zainteresowanego do udziału w sprawie z urzędu lub na wniosek. Treść art. 47711 § 2 k.p.c. uległa zmianie z dniem 20 marca 2015r. na podstawie ustawy z dnia 15 stycznia 2015 r. o zmianie ustawy - Kodeks postępowania cywilnego oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. z dnia 17 lutego 2015 r. nr 218). W obecnym stanie prawnym Sąd został zwolniony z obowiązku wezwania do udziału w sprawie zainteresowanego, nie mniej osobę noszącą taki status jest zobligowany zawiadomić o toczącym się postępowaniu. Ustawodawca decyzji zainteresowanego pozostawił natomiast jego dalszy udział w postępowaniu. Zainteresowany może bowiem przystąpić do sprawy w ciągu dwóch tygodni od dnia doręczenia zawiadomienia. Nie ma zatem obowiązku brania udziału w postępowaniu sądowym, jak w poprzednim stanie prawnym, a li tylko uprawnienie. Sąd musi jednak umożliwić zainteresowanemu obronę swych praw w postępowaniu sądowym zawiadamiając go jego biegu.

W będącej przedmiotem osądu sprawie zakończonej przed Sądem Rejonowym wyrokiem z dnia 26 listopada 2014r., Sąd miał obowiązek ustalenia kręgu zainteresowanych i wezwania ich do udziału w sprawie w charakterze zainteresowanych zgodnie z art. art. 47711 § 2 k.p.c.

W orzecznictwie Sądu Najwyższego przyjmuje się, że w przepisie art. 47711 § 2 k.p.c. nie chodzi o zainteresowanego w znaczeniu potocznym, ale o sytuację, w której wynik toczącej się sprawy może dotyczyć bezpośrednio podmiotu, który nie brał udziału w postępowaniu administracyjnym (por. wyroki z dnia 28 kwietnia 2005 r., I UK 236/04, OSNP 2006, nr 1-2, poz. 28 i z dnia 8 lipca 2008 r., I UK 412/07, LEX nr 818580). Jeżeli konkretna osoba posiada status zainteresowanego ze względu na przedmiot określonego postępowania w sprawie z zakresu ubezpieczeń społecznych, wskazujący, że w określonym wypadku spełniona została ustawowa przesłanka prawna polegająca na tym, iż prawa i obowiązki tej osoby "zależą" od rozstrzygnięcia w tej sprawie, to niewezwanie jej przez sąd do udziału w postępowaniu w charakterze strony (art. 47711 § 1 w związku z art. 47711 § 2 zdanie drugie k.p.c.) powoduje nieważność postępowania polegającą na pozbawieniu możliwości obrony praw - art. 379 pkt 5 w związku z art. 47711 § 1 k.p.c. (por. wyrok z dnia

3 października 1996 r., II URN 36/96, OSNAPiUS 1997 Nr 9, poz. 156 oraz uchwałę z dnia 29 lipca 1998 r., III ZP 20/98, OSNAPiUS 1998 Nr 23, poz. 690, wyrok Sądu Najwyższego z dnia 28 sierpnia 2014 r. II UK 539/13).

Przedmiotem rozpoznania przez Sąd I instancji było odwołanie P. Z. (1) od decyzji ZUS zobowiązującej go do zwrotu nienależnie pobranego zasiłku pogrzebowego po zmarłym R. O.. Stosownie do treści art. 78 ustawy o emeryturach i rentach z FUS zasiłek pogrzebowy przysługuje osobie, która pokryła koszty pogrzebu. Zasiłek pogrzebowy przysługuje również pracodawcy, domowi pomocy społecznej, gminie, powiatowi, osobie prawnej kościoła lub związku wyznaniowego, jeżeli pokryły koszty pogrzebu. W razie poniesienia kosztów pogrzebu przez więcej niż jedną osobę lub podmiot, o którym mowa w ust. 2, zasiłek pogrzebowy ulega podziałowi między te osoby lub podmioty - proporcjonalnie do poniesionych kosztów pogrzebu.

W sprawie o zwrot zasiłku pogrzebowego status zainteresowanego mają zatem wszystkie osoby, którym organ rentowy wypłacił zasiłek pogrzebowy. Jak słusznie podnosi apelujący z tytułu śmierci jednej osoby przysługuje bowiem tylko jeden zasiłek pogrzebowy. W niniejszej sprawie organ rentowy z tytułu śmierci R. C. wypłacił dwa razy zasiłek pogrzebowy w kwotach po 4000zł., raz P. Z. (1) jako właścicielowi zakładu pogrzebowego, który wykonał usługę pogrzebową, a drugi raz wnuczce zmarłego M. O.. P. Z. (1) podnosi, że wypłacony mu zasiłek pogrzebowy nie był świadczeniem nienależnym, gdyż pokrył on koszty pogrzebu. Na rozprawie apelacyjnej pełnomocnik skarżącego wyjaśnił jednak, że P. Z. (1) pokrył koszty pogrzebu do kwoty wynikającej z faktury (...), czyli do kwoty 1728zł., a nie do kwoty wypłaconego mu zasiłku wynoszącego 4000zł. Organ rentowy nie wyjaśnił szczegółowo na jakiej zasadzie, poza powołaniem się na wypłatę niezrealizowanego świadczenia, wypłacił zasiłek pogrzebowy wnuczce zmarłego. W szczególności nie wskazał, czy wnuczka zmarłego złożyła wniosek o wypłatę niezrealizowanego przez jej matkę świadczenia, co jest niezbędnym elementem wypłaty tego świadczenia. Wątpliwym jest też uznanie wypłaconego wnuczce zmarłego zasiłku pogrzebowego jako niezrealizowanego, skoro wcześniej ten sam organ wypłacił już zasiłek pogrzebowy P. Z. (1).

Kwestia ustalenia nienależności pobranego zasiłku pogrzebowego przez P. Z. (1) i obowiązku zwrotu tego świadczenia niewątpliwie zatem dotyczy i wpływa także na prawa i obowiązki drugiej osoby, której został wypłacony ten sam zasiłek pogrzebowy tj. wnuczki zmarłego - M. O.. Podzielenie zarzutów odwołującego w niniejszej sprawie może bowiem uzasadniać wniosek, że to M. O. pobrała nienależnie w całości lub w części zasiłek pogrzebowy po zmarłym dziadku. Tak zdefiniowany przedmiot postępowania nie pozostawia żadnych wątpliwości, że od rozstrzygnięcia w niniejszej sprawie zależą prawa i obowiązki M. O.. M. O. zatem jako osoba, która pobrała zasiłek pogrzebowy po śmierci R. C. ma status zainteresowanej, a co za tym idzie strony w sprawie z odwołania P. Z. (1) od decyzji ZUS stwierdzającej obowiązek zwrotu zasiłku pogrzebowego jako nienależnie pobranego.

Z treści spornej decyzji nie wynika, by w toku postępowania przed organem rentowym M. O. brała czynny udział, bądź chociaż do udziału tego została wezwana. Sąd Najwyższy w orzeczeniu z 3 października 1996 r. w sprawie II URN 36/96 (opubl. w LEX 28583) podkreślił, że jeżeli osoba zainteresowana nie brała udziału w sprawie przed organem rentowym to okoliczność ta rodzi po stronie sądu pracy i ubezpieczeń społecznych obowiązek wezwania jej do udziału w toczącym się przed sądem postępowaniu. Postępowanie, które toczyło się bez udziału osoby zainteresowanej wskutek nie wypełnienia tego obowiązku (art. 379 pkt 5 k.p.c.) dotknięte jest nieważnością. Sąd I instancji, pomimo tak przedstawionego obowiązku, rozpoznał sprawę z odwołania P. Z. (1) bez udziału zainteresowanej M. O..

Wskazać należy, że z nieważnością postępowania z powodu pozbawienia strony możliwości obrony jej praw mamy do czynienia wówczas, gdy na skutek wadliwości procesowych sądu lub strony przeciwnej, strona faktycznie nie mogła uczestniczyć w całym postępowaniu lub jego istotnej części lub gdy pozbawiono ją możliwości podejmowania lub też niepodjęwania czynności procesowych zmierzających do ochrony jej sfery prawnej (vide: wyrok Sądu Najwyższego z 27 listopada 2013 r. w sprawie V CSK 544/12, opubl. w LEX nr 1438426).

Mając na uwadze podniesione okoliczności sprawy nie ulega wątpliwości, że wskutek wadliwego postępowania sądu pierwszej instancji M. O. nie miała możliwości uczestniczenia w procesie jako jego pełnoprawny uczestnik - strona

postępowania, od samego jego początku, a co za tym idzie, pozbawiona przysługujących jej uprawnień, nie miała możliwości podjęcia właściwej obrony swych praw zależnych od rozstrzygnięcia w sprawie.

Z tego powodu Sąd Okręgowy stwierdzając, że postępowanie Sądu I instancji dotknięte jest nieważnością postępowania opisaną w art. 379 pkt 5 k.p.c., działając w oparciu o art. 386 § 2 k.p.c. uchylił zaskarżony wyrok, zniósł postępowanie w całości, przekazując sprawę do ponownego rozpoznania Sądowi Rejonowemu.

Przy ponownym rozpoznaniu sprawy Sąd Rejonowy uwzględniając aktualną treść art. 47711 § 2 k.p.c. winien zawiadomić o toczącym się postępowaniu M. O. i udzielić jej dwutygodniowego terminu na przystąpienie do sprawy w charakterze zainteresowanej.

.